

dant, etiam si nemo peccasset,) scripsi librum ad Comitem Valerium, cujus libri titulus est, *de Nuptiis et concupiscentia*: eo quod ad illum pervenisse cognoveram dicere Pelagianos, damnatores nos esse nuptiarum. Denique in illo opere, nuptiarum bonum a concupiscentiæ carnalis malo, quo bene utitur pudicitia conjugalis, quali potui disputatione, discrevi. Quo libro accepto, memoratus vir illustris misit mihi in chartula nonnullas sententias decerptas ex opere Juliani hæretici Pelagiani, (in quo opere libris quatuor respondisse sibi visus est illi uni meo, quem de Nuptiis et concupiscentia me scripsisse memoravi,) missas sibi a nescio quo, qui eas, ut voluit, ex primo Juliani libro decerpendas curavit: quibus ut quantocius responderem, idem Valerius poposcit. Et factum est, ut sub eodem titulo etiam secundum librum scriberem, contra quem Julianus alios octo nimia loquacitate conscripsit. His nunc respondeo, ejus verba proponens, eisdemque subjungens responsionem meam ad loca singula, sicut refutatio eorum visa est esse reddenda; cum jam priores quatuor ejus libros, posteaquam in manus meas venerunt, sex libris satis aperteque refellerim.

LIBER I.

Libro Juliani ad Florum primo respondetur. Quo primo libro Julianus, Augustino, fideique catholicæ qua peccatum originale confitemur, calumnias instruit ex triplici præsertim capite, contendens primum, si quidem justus est Deus, non posse ab eo peccatum alienum parvulis imputari. Deinde cum peccatum nihil aliud sit quam mala voluntas, cui esset liberum ab eo quod prave appetit abstinere; non ergo in nascentibus esse peccatum, in quibus voluntatis usus non possit inveniri. Tertium, libertatem arbitrii, quæ homini concessa est, in admittendi peccati et abstinendi a peccato possibilitate consistere; itaque liberum arbitrium negari ab his qui dicunt peccata esse naturalia. Quædam vero inter hæc, tum ex primis partibus libri II de Nuptiis et concupiscentia, tum ex capite 2 libri I contra duas Epistolas Pelagianorum, maledico dente carpere; auctoritates etiam, quæ in defensione gratiæ Dei nos a servitute et a damnatione liberantis citantur, scilicet Evangelii Joan. 8 et Apostoli Rom. 6, 7, 9, et II Tim. 2 secundum Pelagianum dogma interpretari molitur.

I. JULIANUS. « Magnis licet impeditus angoribus, quos intuenti mihi hac tempestate Ecclesiarum statum, partim indignatio ingerit, partim miseratio : non abjeceram tamen promissionis meæ fidem ; videlicet ut qui fueram factus debitor, solvendo quoque esse curarem. Nam in libris quos ad fratrem nostrum Turbantium episcopum, virum magno virtutum fulgore conspicuum, contra Augustini scripta dictavi, pollicitus sum, si nihil quod studiis obsisteret, eveniret incommodi, occurrurum me proptinus eorum argumentis omnibus, qui ex sententia Manichæorum traducem peccati, id est, malum naturale defenderent : a quo sum hactenus munere varia et indissimulabili necessitate suspensus. »

AUGUSTINUS : utinam imiteris Turbantium post illa tua scripta, et post has tuas laudes, quibus eum dicis virum magno virtutum fulgore conspicuum, a vestro errore liberatum. Responsum est autem illis tuis libris, et demonstratum tibi, quæ catholica lumina in sanctarum Scripturarum tractatione clarissima hoc opprobrio, id est, Manichæorum appellatione, offuscare coneris.

II. JULIANUS. « Verum, ut primum respirare licuit, consilium erat, quantum maxime tulisset ipsius rei natura, breviter promissa complere, nisi me actuosiorem denuo ingredi provinciam, beatissime pater Flore, voluisses : qui, quoniam tantum vales reverentia sanctitatis, ut præceptis tuis segniter obedire inreligiosum iudicem obtinuisti facile, ut in longiores vias compendium illius, quam elegeram, brevitatis extenderem. Favebis itaque operi tua auctoritate suscepto, cujus ob hoc potissimum nomen inserui, ut stylus securior et hilarior grade-retur sub tantæ patrocínio jussionis. Fuit igitur concepta animo non importuna ratio brevitatis : quia in illis qua-

¹ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 170-189.

tuor libris cuncta fere, quæ inventa a Manichæis Augustini contra nos fuerant ore prolata, catholice fidei veritas, pro qua et cum qua labentis mundi odia promeremur, tam disputationibus invictis, quam sacre legis testimoniis armata, protriverat, nec quidquam pene reliquum erat, si æquis iudicibus uteremur. »

AUGUSTINUS. Contra tuos illos quatuor libros sex libri a me scripti sunt. Post commemorationem quippe doctorum catholicorum, (quos Manichæos facis, mihi sub hoc crimine objiciendo quod illi in catholica Ecclesia didicerunt atque docuerunt,) quam duobus prioribus voluminibus explicavi, sequentes quatuor singulos tuis singulis reddidi, redarguens tenebras hæresis vestræ luce catholice veritatis, quam deserendo cæcatus insanis, et rei, de qua nulla unquam in Ecclesia Christi controversia fuit, sicut novus hæreticus, æquos iudices quæris : quasi tibi videri æqui iudices possint, nisi quos vestro errore deceperis. Quem vero iudicem poteris Ambrosio reperire meliorem ? De quo magister tuus Pelagius ait, quod ejus fidem et purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere¹? Numquid ergo iste sensu in Scripturis purissimo impurissimi Manichæi dogma retineret, dicens², Omnes sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est? Tu ergo jam judica quam non puro sensu hoc catholicum dogma reprehendas ; teque corrigere Ambrosio iudicante ne differas.

III. JULIANUS. « Testimonia tamen Scripturarum, quibus contra nos agi aliquid posse existimant, nonnulla præterieram, quæ me explanatum ire pollicitus eram, ut docerem ambigua quæque Legis verba, quæ ab inimicis nostris assumi solent, nec veritati præjudicare perspicuæ,

¹ Vide lib. de Gratia Christi, cap. 43. — ² Ambros. lib. 1 de Pœnitentia, cap. 2.

et secundum hoc esse intelligenda, quod absolutissimis Scripturæ sanctæ auctoritatibus et insuperabili ratione firmatur. Si quidem hoc ipso, quam sit divinæ Legis imperitus interpret et profanus apparet, quisquis putat ejus sanctione defendi, quod justitia non potest vindicari.»

AUGUSTINUS. Vos quod dicitis, potius non potest ulla justitiæ ratione defendi. Quia ¹ miseria generis humani, a qua nullum hominum ab exortu usque ad obitum videmus, alienum, non pertinet ad omnipotentis justum iudicium, si non est originale peccatum.

IV. JULIANUS. « Nam si Lex Dei fons est ac magistra justitiæ; auxiliis quoque ejus, Dei æquitas adjuvari potest, impugnari non potest. Nullum ergo adminiculum iniquitati de illius Scripturæ viribus comparari natura rerum sinit, quæ hanc unam promulgationis causam habuit, ut ejus testimoniis, remediis, minis, ultionibus iniquitas deleteretur.

AUGUSTINUS. Ejus testimoniis declaratur, « quod homo » vanitati similis factus est, dies ejus velut umbra prætereunt ². » Cum qua eum vanitate nasci, non solum veridica Scriptura qua plangitur, verumetiam laboriosa et ærumnosa cura qua eruditur, ostendit. In ejus remediis legitur, etiam cum parvulus natus fuerit, offerendum esse sacrificium pro peccato ³. In ejus minis legitur, interituram fuisse animam parvuli, si die non circumderetur octavo ⁴. In ejus ultionibus legitur, jussos interimi etiam parvulos ⁵, quorum parentes ad iracundiam provocaverunt Deum, ut internectione bellica deleterentur ⁶.

V. JULIANUS. « Nihil ergo per Legem Dei agi potest contra Deum Legis auctorem. Quo uno compendio excluditur quidem quidquid ab errantibus consuevit objici :

¹ Prosper. Sentent. 276. — ² Psal. cxxiii, 4. — ³ Levit. xii, 8. — ⁴ Gen. xvii, 30. — ⁵ Num. xii, 35, et Deut. xi, 34. — ⁶ Josue, vi, 21, et x, 32.

sed nos ad docendum quam sit veritas locuples cui credimus, illis quoque Scripturarum locis, quæ intellectum sententiæ elocutionum perplexitate velarunt, expositionis lucem solemus afferre; ut originis suæ dignitatem reserata possideant, nec ab stemmate sacro velut notha aut degenerantia separentur.»

AUGUSTINUS. Imovero Scripturarum sanctarum lumina certa veritate fulgentia vos pravaram disputationum perplexitate obscurare conamini. Quid enim lucidius, quam id quod modo dixi: « Homo vanitati similis factus est, » dies ejus velut umbra prætereunt ¹? » quod utique non fieret, si ad Dei similitudinem in qua est conditus permaneret. Quid lucidius, quam id quod dictum est: « Sicut in » Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur ²? » Quid lucidius, quam id quod dictum est: « Quis enim est mundus a sorde? nec infans, cujus est » unius diei vita super terram ³: » et alia plurima, quæ vestris tenebris involvere, et in vestrum perversum sensum molimini vana loquacitate convertere.

VI. JULIANUS. « Hoc ergo ex nostro more adhuc solum exequi cogitabam, id est, ut a Traducianorum interpretationibus membra divinæ Legis, quæ subjacebant contumeliæ, liberarem: quæ erant scilicet divina, quod essent justa monstrando.»

AUGUSTINUS. Contumelioso ore Traducianos vocas, Cyprianum, Ambrosium, Gregorium, cæterosque socios eorum confitentes originale peccatum. Sed non est mirum, quod novi hæretici catholicis, a quibus exeunt, novum nomen imponunt. Hoc et alii fecerunt, quando similiter exierunt.

VII. JULIANUS. « Verum quia id impendio poposcisti, imo indixisti auctoritate patria, ut libro tractatoris Poeni,

¹ Psal. cxxiii, 4. — ² I Cor. xv, 22. — ³ Job, xiv, 4, juxta LXX.

quem ad Valerium comitem vernula peccatorum ejus Alypius nuper detulit, obviarem, hinc mihi est longior facta responsio.»

AUGUSTINUS. Magna tibi poena est disputator hic Pœnus: et longe antequam nasceremini, magna hæresis vestrae Pœnus præparatus est Cyprianus.

VIII. JULIANUS. « Dedit enim ingenii sui denuo fideique monumenta, quæ intelligantur ægerrime, exponantur difficillime, vix sine horrore audiantur; convincantur autem facillime, confodiantur acerrime, et propter honestatis reverentiam oblivioni exterminata mandentur.»

AUGUSTINUS. Non quomodo vis judicant qui legunt.

IX. JULIANUS. « Primus igitur ejus liber ¹, qui ante hanc solus est editus, novos nos esse hæreticos criminatur: quia repugnemus opinioni, quæ dealbati instar sepulcri, quod secundum Evangelii sententiam, mundo extrinsecus colore vestitum ², spurcitia est et iniquitate confertum, sub laude baptismatis eructat Manichæorum sordes ac naturale peccatum, ut Ecclesiæ catholicæ pura hactenus sacramenta contaminet.»

AUGUSTINUS. Novos hæreticos vos antiqua catholica fides, quam modo oppugnare coepistis a præclarissimis, qui fuerunt ante nos, doctoribus prædicata demonstrat. Non autem omnibus respondendum est conviciis potius quam accusationibus tuis, quæ non in me, sed etiam in Ambrosium, Hilarium, Gregorium, Cyprianum, aliosque prædicatissimos Ecclesiæ doctores, fronte impudentissima et lingua procacissima jacularis.

X. JULIANUS. « Laudat etiam potentem ³ hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud quam dari tanto negotio judices vociferabamur, ut ea quæ subreptionibus

¹ Vide lib. 1 de Nuptiis et Concupisc. — ² Matth. xxiii, 25. — ³ Valerium. Vide lib. 1 de Nuptiis.

acta constabat, emendarentur potius, quam punirentur examine, molæ suæ dignitatis obstiterit, nec disceptationi tempus aut locum permiserit impetrare. Quod utrum ille ad quem scribitur, tam nequiter fecerit, quam testatur ista laudatio, ipse viderit. Nos tamen in quantum de eo melius æstimaverimus, nominis illius commemoratio opusculo meo honorifice inserta patefecit. Verum liber ille de patrono suo falsa fortasse contineat. Porro fideliter quid scriptor ejus cupiat ostendit: videlicet, ut contra rationem, contra fidem, contra omnem morum et dogmatum sanctitatem, vi fera et cæca impotentia dimicaretur.»

AUGUSTINUS. Absit a christianis potestatibus terrenæ Reipublicæ, ut de antiqua catholica fide dubitent, et ob hoc oppugnatoribus ejus locum et tempus examinis præbeant; ac non potius in ea certi atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coëreitionis imponant. Quod enim propter Donatistas factum est, eorum violentissimæ turbæ fieri coëgerunt, ignorantes quid ante sit gestum, quod eis fuerat ostendendum: quales vos turbas Deus avertat ut habeatis; Deo tamen propitio non habetis.

XI. JULIANUS. « Quibus gestis inter voluminis primas partes, progressus est ad distinctionem nuptiarum et concupiscentiæ, sicut fuerat tituli inscriptione pollicitus: deditque toto deinceps opere documentum artis et virtutis suæ. Inter negationem enim confessorum et negatorum confessionem ultima necessitate vexatus, quid ærumnarum pateretur foeda conscientia publicavit.»

AUGUSTINUS. Conviciare quantum potes: quis enim conviciosus hoc non potest?

XII. JULIANUS. « Priori ergo operi quatuor libellis ea, quam suppeditavit veritas, facultate respondi: præfatus

sane præteritum me, quæ et pro dogmate illius nihil habere ponderis apparebat, et me possent arguere multiloquii, si fuissem imbecilla quæque et inania persecutus. Quanquam, si hanc regulam, ut decuit, servare licuisset, id est, ut nec oppugnationem ex professione inepta mererentur, pene omnia ejus inventa publico fuerant spernanda silentio. Sed quoniam, rebus in pejorem partem properantibus, (quod mundi fini suo incumbens indicium est,) in Ecclesia quoque Dei adepta est stultitia et turpitudine dominatum: pro Christo legatione fungimur, et pro virili portione quantum valemus opis ad defensionem catholicæ religionis afferimus: nec piget mandare litteris remedia, quæ contra errorum venena conficimus.»

AUGUSTINUS. Stultitia et turpitudine vos peperit: sed si in Ecclesia dominatum adepta esset, ibi vos utique tenuisset.

XIII. JULIANUS. « Testatus utique, ut dixi, fueram, nec contra omnes me species defendendæ traducis in primo disserturum opere, nec cuncta, quæ ille liber tenebat, replicaturum: sed cum his conflicturum, in quibus summam et vim sui dogmatis collocasset. Hoc autem me spondidisse fideliter, quicumque vel obliquus sit, tantum diligens utriusque operis lector, agnoscat. Ego autem conscientie honestate securus inimicum nostrum et adhortor, et stimulo, ut si aliquod a se prolatum, a me prætermisum æstimat argumentum, quod cuiuspiam momenti vel ipse judicet, in medium proferat, et me timoris dolique convincat.»

AUGUSTINUS. Non credo quod ea quæ prætermisisti, nullius momenti esse putaveris: quamvis et si hoc te putasse concedam; non tamen ita esse, catholicus et intelligens, si et unum illum meum et tuos quatuor haberit, diligentiamque adhibuerit, lector inveniet.

XIV. JULIANUS. « Scripturarum sane testimonia quædam latius exposui, quædam brevius: quia me plane id secuturo opere facturum spondidi. Nihil itaque ibi de omnibus Augustini argumentis et propositionibus non explosum remansit, nihil a me impletum est aliter quam promissum: multa in inventis ejus falsa, multa stolidia, sacrilega multa convici.»

AUGUSTINUS. Hoc quidem dicis, sed tu dicis: qui autem legit et intelligit, si non Pelagianus est, non hoc dicit.

XV. JULIANUS. « Qua professione non est nobis arrogantia fama metuenda: quia non ingenio meo veritatem defensam, sed imbecillitatem nostri ingenii veritatis viribus confitemur adjutam.»

AUGUSTINUS. Elisam dixisses, si verum dicere voluisses.

XVI. JULIANUS. Cum hæc itaque haud aliter quam dixi¹, constet impleta; mirari satis nequeo hominis impudentiam, qui in hoc recenti opere suo libros meos falsitatis accusat, quos tamen necdum in manus suas venisse testatur. Durum quidem, quod consuetudo peccandi amorem delicti facit: sed nihil durius, quam quod extinguit pudorem; quod licet ex improbitatis usu esse constaret, tamen amplius præsentia pericula docuerunt, quam quisquam nostrum poterat autumare. Quando enim crederem eo usque Numidæ induruisse frontem, ut in uno opere et uno versu utrumque fateretur, et me falsa dixisse, et se non legisse quid dixerim.»

AUGUSTINUS. Si hoc non fecisti, ille fecit qui de libris tuis ea, quæ Comiti Valerio putavit mittenda esse, decerpserit. Quod eum non credens ego fecisse mendaciter, auctori tribui quod decerptori debui. Tuos quippe libros

¹ Vide lib. II de Nuptiis, cap. 2.

nondum legeram, sed quæ ille ex eis decerpserat, legeram. Si te hominem cogitares, hoc fieri potuisse cum cerneres, nequaquam tam invidiosam quæreris homini hac occasione calumniam.

XVII. JULIANUS. « Nam scribens ad eum, quem miratur studiosum esse librorum suorum, cum sit militiæ sudoribus occupatus, indicat ab Alypio chartulas ad se fuisse delatas, quæ ita superscriptæ essent. Capitula de libro Augustini quem scripsit, contra quæ de libris pauca, decerpsi. Hic video eum, qui tuæ præstantiæ ista scripta direxit, de nescio quibus libris ea, causa (quantum existimo) celerioris responsionis, ne tuam differret instantiam, voluisse decerpere. Qui autem sint isti libri cum cogitarem, eos esse arbitratus sum, quorum mentionem Julianus facit in epistola, quam Romam misit, cujus exemplum simul ad me usque pervenit. Ibi quippe ait, Dicunt etiam istas, quæ modo aguntur, nuptias a Deo institutas non fuisse: quod in libro Augustini legitur, contra quem ego modo quatuor libellis respondi: « Et post hæc verba infert iterum suis sermonibus: » Credo ex his libellis ista decerpta sunt: unde melius fortasse fuerat, ut universo ipsi operi ejus, quod quatuor voluminibus explicavit, refellendo et redarguendo nostra laboraret intentio: nisi et ego responsionem differre noluissem, sicut nec tu transmissionem scriptorum, quibus respondendum est, distulisti: « Ostendit ergo hic apertissime excerpta illa suspicari se de opere meo tumultuarie fuisse collecta; integros autem ignorare libros, quibus tamen audet se dicere respondere potuisse.

AUGUSTINUS. Cur non auderem, qui te in eis vana dixisse dubitare utique non deberem? Non enim contra vera posses loqui nisi vana. Neque meus animus me fe-

¹ Ex lib. II de Nuptiis, cap. 2.

fellit: eos namque libros tuos tales inveni, cum legerem, quales præsumpseram esse antequam legerem.

XVIII. JULIANUS. « Facit quoque epistolæ mentionem, quam a me ait Romam fuisse directam; sed per verba quæ posuit, nequivimus quo de scripto loqueretur, agnoscere. Nam ad Zosimum quondam illius civitatis episcopum super his quæstionibus duas epistolas destinavi; verum eo tempore, quo adhuc libros exorsus non eram. »

AUGUSTINUS. Hæc epistola non est ad Zosimum: sed ad eos seducendos, qui Romæ possent tali suasionem seduci. Sed si eam non agnoscis; ecce, non sit tua. Utinam et illi libri non essent tui, sed alieni: ne per eos tu longe a veritate fieres alienus.

XIX. JULIANUS. « Porro utatur indicio epistolæ, qua aut accepit, aut finxit me responsionem contra novos Manichæos, (quia vetus dedignatur videri), quatuor voluminibus explicasse: cur non curavit ea quæ objecissemus ad discere? Cur non studuit qui cum esset congressurus agnoscere? sed levitate turpissima concitatus in certamen maximum luminibus involutis, Andabatarum more, processit. Quod factum ejusmodi allegatione defendit, ut dicat se patroni sui festinationem, quam ille in transmittendis schedis habuit, imitari præcipiti responsione voluisse: quasi non honestissime potuerit intimare tempus sibi aliquod debere concedi, quo ad lectionem editi operis perveniret; flagitium esse inter eruditos in scribendi gravitate delinquere, et impatientia deliberandi impugnare quod nescias? Huc accedit, quod nobis calliditatis moliturus invidiam, quæ dictorum ejus seriem curtaverit, his excerptis fidem accommodavit, quæ veri similis falsitate ejus et malignitate, quam cujusquam nostrum imperita simplicitate videntur esse composita. Verum id quovis animo, quovis auctore contigerit; nobis tamen duobus